

1. Сутність комплексного підходу до процесу оздоровлення підростаючого покоління.

Різноманітні медичні, соціологічні, демографічні й інші показники, які відбивають динаміку стану здоров'я дітей в Україні за останні роки, свідчать, що так звана гуманітарна катастрофа є суворою реальністю сучасного суспільства. Певну надію викликає лише те, що суспільство поки що переживає ранню стадію гуманітарної катастрофи, а відтак має ресурси для її подолання.

Проте тут виникають інші труднощі. Зокрема, відомчі – вузькомедичні і вузькометодичні підходи до визначення стратегії проведення оздоровчої роботи не відповідають складності і масштабності зазначених завдань. Ця обставина останнім часом все більше усвідомлюється у країнах з розвиненими системами охорони здоров'я населення. Так, досвід розробки і впровадження різноманітних програм профілактичної медицини, ініційованих Міністерством здоров'я і добробуту Канади, продемонстрував, який позитивний ефект може мати комплексний міждисциплінарний підхід до вирішення проблем охорони здоров'я. Створення і реалізація комплексних проектів щодо охорони здоров'я привело до того, що ця галузь стала однією із стратегічних сфер соціальної політики Канади. Акцент був зміщений із лікування і профілактики хвороб на зміцнення здоров'я як самостійної цінності. Звичайно, для нашої країни це поки що неможливо, але при певному підході можливі цілком реалістичні перспективи.

Одна із таких перспектив, на думку В.Т. Кудрявцева, Б.Б. Єгорова, пов'язана з *радикальною гуманітаризацією всієї проблематики психічного і фізичного здоров'я сучасної дитини - дошкільника і розробкою на цій основі комплексних, міждисциплінарних методів аналізу і способів проектування джерел дитячого розвитку в умовах норми і патології*. На думку науковців, тільки виходячи з цього, може бути спроектований комплекс ефективних лікувально-профілактичних заходів, створена система надійних засобів корекції психофізичного розвитку впродовж дошкільного дитинства [2, С.20].

2. Проблеми здоров'я дітей у педагогічній спадщині видатних педагогів.

Процесу оздоровлення підростаючого покоління неабиякого значення надавали класики педагогіки, зокрема, В.О. Сухомлинський і К.Д. Ушинський. Безперечно, їхні погляди на проблему збереження і зміцнення здоров'я дітей є фундаментальним підґрунтям педагогіки оздоровлення.

Так, В.О. Сухомлинський уважав, що добре, міцне здоров'я – одна з найважливіших умов життєрадісного сприймання активної і творчої діяльності кожної людини. На думку педагога, загальний фізичний розвиток

і стан здоров'я дітей повинні бути предметом постійної уваги будь-якого педагогічного колективу [3, С.37].

Одними з *основних засобів* зміцнення здоров'я підростаючого покоління В.О. Сухомлинський називав:

- загартування організму дітей;
- забезпечення умов для активної рухової діяльності як під час навчальної діяльності, так і поза нею [3, С.56].

В.О. Сухомлинський дійшов висновку, що важливою умовою ефективності процесу оздоровлення підростаючого покоління є *плідна праця педагогічного колективу*, адже саме від особистості педагога, від його духовного багатства, освіченості, розуміння своєї професійної справи залежать певні досягнення в оздоровленні дітей [3, С.62].

Отже, система оздоровлення дітей, запропонована свого часу В.О. Сухомлинським, може бути застосована в умовах сучасних освітніх закладів з урахуванням природних чинників сьогодення.

К.Д. Ушинський також надавав неабиякого значення здоров'ю підростаючого покоління. Він наполягав на тому, *фізична досконалість будь-якої людини пов'язана насамперед з її здоров'ям* а відтак одним із наймогутніших медичних засобів навіть при глибоких внутрішніх хворобах К.Д. Ушинський уважав систему довільних рухів, спрямованих на доцільну зміну фізичного організму [4, С.38].

Саме *гімнастика*, на думку педагога, впливає не тільки на зміцнення тіла й розвиток тих чи інших органів, але й на запобігання хворобам і навіть вилікування їх, а гімнастичний розвиток повинен передбачати комплексне використання різних видів спорту, які формують поставу, пропорційність, гармонійність всіх форм і частин тіла [4, С.38].

К.Д. Ушинський розподіляв гімнастику на такі типи:

- виховна;
- гігієнічна;
- лікувальна [4, С.245].

Особливу увагу великий класик приділяв *важливості врахування педагогами вікових та індивідуальних особливостей вихованців під час оздоровлення і фізичного виховання* [4, С.209].

Серед питань, які хвилювали К.Д. Ушинського, слід зазначити і таке, як *роль педагога у процесі оздоровлення дітей*. Щоб сприяти фізичному вихованню, зміцненню та збереженню здоров'я вихованців, педагог, на думку класика, повинен прагнути пізнати людину з усіма її буденними, дрібними потребами і з усіма її великими духовними вимогами [4, С.352].

Отже, все що було передового, прогресивного, демократичного в педагогічній спадщині К.Д. Ушинського щодо вирішення проблеми

зміцнення та збереження здоров'я підростаючого покоління необхідно вивчати і впроваджувати у практику роботи з фізичного виховання.

3. Педагогіка оздоровлення, її взаємозв'язок з іншими науками.

На комплексний гуманітарний підхід спирається особливий міждисциплінарний напрям, який В.Т. Кудрявцев, Б.Б. Єгоров назвали *педагогікою оздоровлення*. На сучасному етапі розвитку суспільства цей напрям поступово оформлюється на стику:

- вікової фізіології;
- педіатрії;
- педагогіки;
- дитячої психології [2, С.21].

Одним із фундаторів педагогіки оздоровлення був Ю.П. Змановський.

4. Характерні риси педагогіки оздоровлення.

Педагогіку оздоровлення характеризують такі риси:

- в її основі лежить *уявлення про здорову дитину як еталон і норму дитячого розвитку*;

- здорова дитина розглядається як *цілісний тілесно-духовний організм*;

- оздоровлення трактується не як сукупність лікувально-профілактичних заходів, а як *форма розвитку, розширення психофізіологічних можливостей дітей*;

- *індивідуально-диференційований підхід* є ключовим, системоутворюючим засобом оздоровчо-розвивальної роботи з дітьми [2, С.21].

Положення про необхідність комплексного застосування оздоровчих заходів у дошкільному навчальному закладі є загальновідомим. Прагнення до комплексності є цілком оправданим і зрозумілим особливо щодо оздоровчої роботи. Адже здоров'я – це підґрунтя життєвої цілісності організму, а хвороба – джерело її розпаду на глобальному або локальному рівнях.

Така цілісність не дана, а задана. Задана - у складній і багатомірній системі внутрішніх і зовнішніх обставин людського життя, в універсальній сітці соціально- і природно-екологічних зв'язків, в які вплетена дитина з моменту її зародження. Саме тому здоров'я і заснована на ньому життєва цілісність організму можуть стати точкою покладення зусиль не тільки медиків, але й педагогів, тобто предметом проектування, а не впливу на чинний стан.

Дошкільні навчальні заклади досить часто “консервують” і “відтворюють” дитячу захворюваність саме тому, що за традицією або мимоволі віддають перевагу другій позиції (впливу на стан здоров'я дошкільника). Не виправдовує себе і система профілактичних заходів, адже

вона знову ж спрямована на ту саму позицію. В будь-якому з випадків спеціаліст постає перед фактом захворювання або його відсутності.

Отже, можна констатувати, що в масовій практиці діяльності дошкільних навчальних закладів на тлі декларування “комплексності” оздоровчої роботи остання втрачає необхідну цілісність, а відтак, не відповідає меті.

Вихід із цієї ситуації, на думку В.Т. Кудрявцева, Б.Б. Єгорова, полягає у переорієнтуванні оздоровчо-корекційних методів на медично-педагогічні та методи психологічного проектування. Це сприятиме подоланню протистояння медичного і педагогічного підходів до вирішення означеної проблеми [2, С.22].

5. Принципи педагогіки оздоровлення.

Зазначене вище обумовлює наявність принципів, на яких ґрунтується педагогіка оздоровлення:

- *розвиток творчої уяви.* Розвиток уяви є необхідною внутрішньою умовою побудови і проведення оздоровчої роботи з дітьми дошкільного віку. Недоліком чинних медично-педагогічних технологій є спроба одержання безпосереднього оздоровчого ефекту. При цьому дитина лише умовно є об’єктом тих чи інших медичних і педагогічних впливів. Умовно - оскільки у дійсності такого не існує. Зв’язок між цими впливами, станом здоров’я і, припустимо, рівнем фізичного розвитку не може бути прямим і однозначним, він завжди носить опосередкований характер. А опосередковує цей зв’язок психіка дитини, ядром якої є уява [2, С.23].

- *формування осмисленої моторики.* О.В. Запорожець свого часу довів, що рух може стати довільним, керованим тільки у тому випадку, коли він буде відчутним і осмисленим.

- *створення і закріплення цілісного позитивного психосоматичного стану під час різних видів діяльності.* Цей принцип реалізується завдяки багатофункціональності розвивальних форм оздоровчої роботи [2, С.23 - 27].

Педагогіка оздоровлення насамперед передбачає формування в дітей дошкільного віку *культури здоров’я*, що означає усвідомлення дитиною себе як частини природи, свого унікального і досконалого створення, виконання певних правил, рухів, дій, які сприяють збереженню цілісності системи “людина – природа” і сигналізують оточуючим емоційну відкритість світу [1, С.191].

Тема семінарського заняття:
Пошук інформації щодо особливостей
педагогіки оздоровлення як науки

План

1. Визначити риси, за якими педагогіка оздоровлення відрізняється від інших наук про зміцнення та збереження здоров'я.
2. Виходячи з характерних рис і принципів педагогіки оздоровлення визначити її вплив на збереження і зміцнення різних видів здоров'я дітей дошкільного віку.

Рекомендації щодо проведення: Студентам, об'єднаним у дві групи, пропонується відповісти на запитання, використовуючи різні джерела інформації - документи, навчально-методичні посібники, підручники, довідкові видання тощо. Наприкінці заняття заслуховуються відповіді від кожної групи, які потім доповнюються представниками інших груп.

Список використаних джерел

1. Абдульманова Л.В. Движение как способ жизни ребёнка / В кн. Ребёнок в мире культуры / Под ред. Р.М. Чумичёвой. – Ставрополь: Ставропольсервисшкола, 1988. – С.191.
2. Кудрявцев В.Т., Егоров Б.Б. Развивающая педагогика оздоровления (дошкольный возраст). – М.: Линка – Пресс, 2000. – С.20 – 27.
3. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором. – К.: Радянська школа, 1988. – С. 37, 56, 62.
4. Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори. – К., 1949. – С. 38, 209, 245, 352.

Контрольні запитання

1. В чому полягає сутність комплексного підходу до процесу оздоровлення дітей? Чим він відрізняється від інших підходів?
2. Як називається наука, що забезпечує комплексний підхід?
3. З якими науками пов'язана педагогіка оздоровлення?
4. Погляди яких педагогів покладено в основу педагогіки оздоровлення? Висвітліть їхні погляди на проблему зміцнення і збереження здоров'я дітей.
5. Які характерні риси і принципи педагогіки оздоровлення?